

SAAREDE FUGLE SOM BUDBRINGERE.

AF

TH. N. KRABBE.

Den 21 April 1908 fremviste jeg (jfr. Anmeldelse i nærv. Tidsskr. 2. Aarg. Pag. III) ved et Møde i Dansk ornitologisk Forening en Kobberpil, som var funden i en Ederfugl i Grønland, og meddelte samtidig de til Fundet hørende nærmere Omstændigheder samt nogle til dette knyttede Betragtninger, som jeg mente maatte være af nogen Interesse. Forinden Fremvisningen havde jeg henvendt mig til Nationalmuseet med Pilen for at faa de bedst mulige Oplysninger til Belysning af Spørgsmaalet om dens Herkomst. Ugunstige Omstændigheder, — hvori jeg selv var ganske uden Skyld, — medførte, at jeg uden at vide det ikke sad inde med alle Oplysninger, idet jeg afholdt mit Foredrag, og saaledes var afskaaret fra i dette at meddele en m. H. t. Emnet saa vigtig Omstændighed, som at der i Museet i Forvejen fandtes et ældre ganske analogt Fund. Støttende mig til skriftlige Udtalelser fra Hr. Assistent Th. Thomsen ved Nationalmuseet ser jeg mig nu i Stand til i nærværende Artikel at give Oplysninger saavel om dette ældre Fund som ogsaa om begge Pilenes formodede Hjemstavn, for Kobberpilens Vedkommende fyldigere end jeg formaaede det overfor mine Tilhørere ved Foreningsmødet. Det er vel muligt, at man er berettiget til at frakende disse Fund egentlig videnskabelig Interesse, idet de vel neppe kunne siges at berige Ornitologi eller Etnografi med i og for sig ny Viden af Betydning, ligesom jeg ogsaa villigt skal indrømme, at der maaske er noget bagvendt i overfor en ornitologisk interesseret Tilhører- og Læsekreds at præsentere Fundenes etnografiske Objecter og ikke de ornitologiske; men selv om man kun vil betragte disse Pile som Kuriositeter, forekomme de mig dog at være af en saa ejendommelig Art, mærkelige Bud mellem fjernt fra hinanden liggende Egne som de ere, at man ikke bør nægte Omtalen af dem en lille Plads i Litteraturen.

Den ældste af Pilene blev funden i en Ederfugl ved Gammel Sukkertoppen (det nuværende Udsted Kangamiut, ca. 50 Kilom. Nord for Kolonien Sukkertoppen) og blev i 1851 skænket til Museet af den danske Mineralog Dr. Chr. Pingel, som i Aarene 1828—29 havde besøgt Sydgrønland paa mineralogisk Under-

søgelsesrejse. Det er en Buepil af 13,9 Ctm.s Totallængde, bestaaende af et rundt 0,6—0,7 Ctm. tykt Skaft af en hvid, benet Substans, vistnok Renshorn, i hvis ene Ende en flad 2,5 Ctm. lang, 1,8 Ctm. bred og 0,1 Ctm. tyk Jernod er indkærvet og yderligere befæstet ved en Jernnagle, som gaar gennem Odden og Skaftets to Flige. Skaftets modsatte Ende er skraat afskaaret og har øjensynligt været lasket til et længere Skaft (Stage), hvorved hele Pilen har faaet en saadan Længde, at den kunde udskydes fra en Haandbue (Langbue). Mere vides ikke angaaende dette Fund. Da her jo kan have været Tale om 3 Former af Ederfugle, nemlig: *Somateria mollissima borealis*, *Som. moll. v-nigrum* samt *Som. spectabilis*, hver med sin geografiske Udbredning, havde det selvfølgelig været af nogen Interesse at vide, hvilken af disse tre Former den paagældende Ederfugl tilhørte. Spørgsmaalet om, hvorvidt Fuglen har været levende eller død, da den blev funden, vil blive berørt i det følgende. M. H. t. Tidsangivelsen maa erindres, at man kun véd, at Pilen blev indlemmet i Samlingen i 1851; Fundet selv kan naturligvis ligge baade et og flere Aar længere tilbage i Tiden.

Den yngste, af mig hjembragte og nu til Nationalmuseet skænkede, Pil er af ét Stykke Kobber, udhamret (sikkert koldt) i et, nærmest firkantet, 0,5 Ctm. bredt, 0,8 Ctm. tykt Skaft, som i den ene Ende gaar over i en flad paa Midten knapt 0,2 Ctm. tyk Od, hvis Længde er 2,6 og største Bredde 1,6 Ctm. Pilens Totallængde er 10,7 Ctm. Skaftet er svagt tilspidset i den Odden modsatte Ende. Medens Odden er omhyggeligt formet og tilslæbet, er Skaftet kun raat udhamret og har øjensynligt været stukket ind i et sværere Skaft (Stage), der naturligvis har haft en saadan Længde, at Pilen ligesom den først beskrevne har kunnet udskydes fra Haandbue (Langbue).

Paa hosstaaende fotografiske Billede af begge Pilene ere disse gengivne i naturlig Størrelse set saavel mod Oddens Flade som mod dens skarpe Kant. Som det vil bemærkes, er Kobberpilens Od afrundet bagtil, medens den ældre Pils Od bagtil er retlinet, naturligvis et Fingerpeg i Retning af, at Pilene neppe oprindeligt stamme fra ganske samme Lokalitet. Den Bøjning, som Kobberpilens Oddespids viser, hidrører antagelig fra Stødet mod Fuglens Brystben ved Pilens sidste Anvendelse.

Hvad angaar et Spørgsmaal, som naturligt kan opstaa, om hvorvidt Pilene ikke kunde tænkes i Stedet for at være Buepile

at være Dele af grønlandske Fuglepile (et Slags Kastespjyd, som udslynges ved Hjælp af Kastetræ), skal jeg bemærke, at jeg

1851

1897

efter at have set Museets Fuglepile fra forskellige Tidsaldre og eskimoiske Stammer kan forstaa, at Assist. Thomsen har Ret, naar han mener, at begge Pilenes Udseende udelukker enhver saadan Tanke.

Kobberpilen modtog jeg 9 Januar 1897 i Kolonien Godthaab. Den blev bragt mig sammen med den tilhørende Fugl af en ældre indfødt Fanger Barselai fra det ca. 15 Kilom. fra Godthaab liggende Udsted Kangek, beliggende ved Fjordens Udmunding i Davisstrædet, idet han forklarede, at han paa Havet udførte Kangek 3 Dage forinden havde skudt Fuglen, medens den svømmede paa Vandet. Fuglen var en gammel Kongeederfugl (*Somateria spectabilis*) ♀. Den havde et dybt Saar i Muskulaturen, som dækker Brystbenet, saaledes at Saarkanalen gik i dettes Længderetning, og Grønlænderen forklarede, at i dette Saar stak Pilen, da han opsamlede Fuglen. Det Saarkanalen omgivende Væv var af sygt, urent (gangræneret) Udseende, hvorimod Fuglens Kød iøvrigt var fuldkommen friskt. Den var stærkt afmagret. Det var tydeligt nok en friskdræbt Fugl med et gammelt Saar. Dette kunde efter mit Skøn ifølge sin Lokalisation og Beskaffenhed godt tillade Fuglen at leve i længere Tid og udføre sine forskellige for Livsopholdet nødvendige Functioner. Ikke en Gang Flyveevnen behøvede at være gaaet tabt; men nedsat havde den selvfølgelig været. Naar hertil kommer, at Grønlænderen var en mig velkendt paalidelig ældre Mand, hvem jeg som Læge gentagne Gange havde behandlet, vil det forstaas, at jeg hurtigt opgav enhver Tanke om at være Offer for en Mystifikation, noget hvortil der forøvrigt var saa meget mindre Grund, som Grønlænderne ikke vise Tilbøjeligheder i den Retning. Fuglen selv opbevarede jeg ikke, men skal villig indrømme det ukorrekte deri og kun forsøge det undskyldt dermed, at den i zoologisk Henseende ingen Mærkeligheder frembød. Havde det været en *Somat. molliss.* ♀ (altsaa med Mulighed i Retning af Formen *Som. moll. v-nigrum*) havde jeg vel neppe bortkastet den.

Som rimeligt er, var min første Tanke ved Modtagelsen af Fuglen: Hvor kommer den fra, og hvor lang en Rejse har det ulykkelige Dyr maattet gøre i denne beklagelige Forfatning? Man tænke sig et Dyr med et i Forhold til sin Størrelse saa stort Projectil, tilmed af en saa generende Form, stikkende i sit Legeme tilbagelægge en Strækning paa mindst 300 Kilom.! Jeg kunde næsten fristes til at finde, at alene den fysiologiske — eller om man vil veterinær-kirurgiske — Side af Sagen giver Tilfældet en vis Betydning. Fra noget Sted i det koloniserede Vestgrønland kunde den ikke tænkes at komme; der hører

overalt saavel Færdigheden i som Anledningen til at bruge Bue og Pil til en fjern Fortid. Jeg kunde derfor kun tænke mig følgende 3 Steder: Angmagssalik, Cap York og Baffinsland. De mægtige Afstande mellem Godthaab og Angmagssalik (Syd om Cap Farvel) og mellem Godthaab og Cap York, i begge Tilfælde ca. 1500 Kilom., udelukkede dog al Sandsynlighed for nogen af disse to Egne som Udgangspunkt for den saarede Fugl. I Angmagssalik var Haandbuen oven i Købet i 1897 forlængst forladt for ikke at tale om, at Kongeederfuglen samme Sted er en stor Sjældenhed. Tilbage blev da Baffinsland eller Egnene endnu vestligere. Her træffes som bekendt Eskimostammer paa laveste Kulturtrin, forsynede med de primitiveste Vaaben og ofte strejfende vidt omkring. Paa nogle Steder ere Betingelser for Berøring med hvide, paa andre for Berøring med Indianere. Assistent Th. Thomsen har i Brev af 4 Juni 1908 meddelt mig angaaende Kobberpilen, »at den samme Form med den smalle firsidede Skaftespids findes fra Kong Williams Land«, og tilføjer, at den efter Afbildninger at dømme maaske i det hele forekommer hos Centraleskimoerne (Stammerne mellem Hudsonbugten og Cap Bathurst), siger senere om Pilen fra 1851, at den tør antages at være »fra de samme Egne, muligt Labrador medregnet«, og at den Omstændighed, »at den har været lasket til Stagen, viser, at den ikke har hjemme saa vestligt som Mackenziefloden«, og udtaler endelig til Slutning, at Tegnene for begge Piles Vedkommende pege paa »den østlige Del af Amerikas nordlige Kystland med Øer.«

Som det af det sidst anførte fremgaar, er den Mulighed alt-saa ingenlunde udelukket, at hver af de beskrevne Pile ved Tuskhandel kan være kommen langt vestfra for saa endelig af en Eskimo ved Baffinslands Østkyst at være skudt ind i en Ederfugl, m. a. O. den saarede Fugl har rimeligvis ikke vandret saa langt som Pilen selv, hvis denne er kommen vestfra. Dog selv om man vil tænke sig Pileskuddet afgivet paa den nærmeste Del af Baffinslandskysten, — hvilken Antagelse, naar alle Forhold tages i Betragtning, selvfølgelig er og bliver den naturligste, — vil Rejsen over Havet dog blive over 300 Kilom.

Paa de Bredder, hvorom der her kan være Tale, ere Strøm- og Vindforholdene i høj Grad hindrende overfor en Drift fra Vest mod Øst og forøvrigt ogsaa omvendt, og jeg skal derfor kortelig beskrive disse og gøre opmærksom paa nogle Emnet

vedrørende Slutninger, man kan drage deraf. I Davisstrødets østlige Del, altsaa langs den grønlandske Vestkyst, løber en konstant nordgaaende Strøm, som er en Fortsættelse af den langs Grønlands Østkyst sydgaaende Polarstrøm. Det er disse Strømme, der aarligt fører de store Ismasser, »Storisen«, ned langs Østkysten, omkring Cap Farvel og mer eller mindre højt op langs Vestkysten. I Davisstrødets vestlige Del, altsaa langs Baffinslands Østkyst, løber derimod en konstant sydgaaende Strøm, kommende oppe fra Baffinsbugtens nordlige og vestlige Sunde, ligeledes førende store Ismasser, »Vestisen«, med sig sydpaa. De stærke, gennemgaaende Vinde i Davisstrødet ere enten nordlige eller sydlige; østlige og vestlige Vinde ere stedse, naar de forekomme, svage og fremfor alt lokale, knyttede til Kysterne, ikke gennemgaaende. Jeg skønner derfor ikke rettere end, at denne Mangel paa baade vestlig Strøm og Vind tvinger til den Antagelse, at Ederfuglen fra 1851 maa have været levende eller i modsat Fald død ganske kort, forinden den fandtes; en død Fugl, hvad enten den drev i Søen eller laa paa et Isstykke, vilde bruge saa lang Tid til Overrejsen, at den ikke kunde tænkes at undgaa at blive taget af en Rovfisk, Maage eller Stormfugl. Ligeledes mener jeg, at man tvinges til at forudsætte, at Fuglene i begge Tilfælde maa have tilbagelagt en Del af Vejen flyvende; de havde med de svære Beskadigelser neppe kunnet friste Livet saa længe, som Rejsen ellers vilde have været.

At ganske viljeløst (døde) drivende Ting kommende vestfra overhovedet kun under sjældne Betingelser faa Held til at naa ind til Grønlands Vestkyst (især Sydgrønlands) vil formentlig fremgaa af det ovenstaaende. Jeg ejer et paa Grønlands Vestkyst ilanddrevet Stykke Birkebark formet som en Del af en Æske med Rester af Syning med Planterodtrævler. Tingen er ikke grønlandsk og tør antages at stamme fra Eskimoer eller snarere Indianere fra den vestlige Side af Havet. Det er den eneste Ting af den Art, om hvilken jeg i mine Aar i Grønland har hørt Tale trods stadige Efterspørgsler efter Mærkeligheder af enhver Art¹. Derimod har det paa adskillige Maader hævdet sig, at der er Betingelser til Stede for Inddrivning paa Grønlands Vest-

¹ Muligvis kunde dog saadanne Ting findes i afdøde Læge Pfaff's store grønlandske etnografiske Samling, som i 1882 solgtes til Prof. Retzius i Stockholm, som derpaa skænkede den til det svenske nordiske Museum samme Sled.

kyst (især Sydgrønlands) af Ting stammende fra Grønlands Østkyst og —, hvad mærkeligere er, — fra Kysterne af det fjerne Østsibirien og Alaska, idet den ovennævnte Polarstrøm langs Grønlands Østkyst er en Fortsættelse af en Havstrøm, som fra de sidstnævnte Kyster Vest og Øst for Beringsstrædet sætter nordover gennem Polarbassinet. At saaledes nogle Sager hidrørende fra det ved de nysibiriske Øer forliste Ekspeditionsskib »Jeanette« i 1884 blev fundne ved Julianehaab, at det af Dr. Rink i sin Tid erhvervede paa Sydgrønlands Vestkyst opskyllede fremmede Kastetræ paavistes at hidrøre fra Alaskaeskimøer, og endeligt at de aarligt paa Grønlands Vestkyst opskyllede Masser af naturligt Flydebrænde paaviseligt stamme fra sibiriske Skove, disse tre Kendsgerninger vare jo nogle af Fridtjof Nansen's vigtigste Præmisses for den geniale Ide, som laa til Grund for hans Polarrejse i 1893—96.

BESØG HOS STORTRAPPERNE (OTIS TARDA).

AF

O. HAASE.

Et Par Mil Vest for Berlin strækker sig i en Bredde af 8—12 Km. i østvestlig Retning en sumpet Egn, »das Havelländische Luch«, som i tidligere Tid var næsten utilgængelig, men blev afvandet for omtrent 200 Aar siden; de Grøfter og Kanaler, som ere anlagte i dette Øjemed, have en Længde af 532 Km. Nu til Dags indeholder Mosen fortrinsvis Enge, i ringere Grad Agerland, og Engene ere for Størstedelen, i det mindste til visse Aarstider, kun tilgængelige for dem, som ikke ere bange for et Par vaade Fødder.

Ønsket om at lære Trapperne at kende, førte mig til denne Egn. Da jeg vel kan gaa ud fra, at dette Tidsskrifts Læsere ville have særlig Interesse for denne Fuglear, vil jeg i den følgende Skildring af mit Møde med Trapperne kun ganske overfladisk behandle de andre Fuglearter, som jeg traf i Eggen.

Efter at jeg, oftest i Selskab med min Ven Krüger, flere Gange paa forskellige Steder i den omtalte Egn forgæves havde søgt efter Trapperne, skulde Forsøget gentages paa et andet Sted. Den 20 November 1907 tog vi ud sammen med et Med-